

Ondernemen(d) met autisme

Ondernemen(d) met autisme

Inspirerende ondernemersverhalen
met praktische tips voor
een succesvol bestaan als zelfstandige

Marijn Bon

Ondernemen(d) met autisme

Inspirerende ondernemersverhalen met praktische tips voor een succesvol bestaan als zelfstandige

Marijn Bon

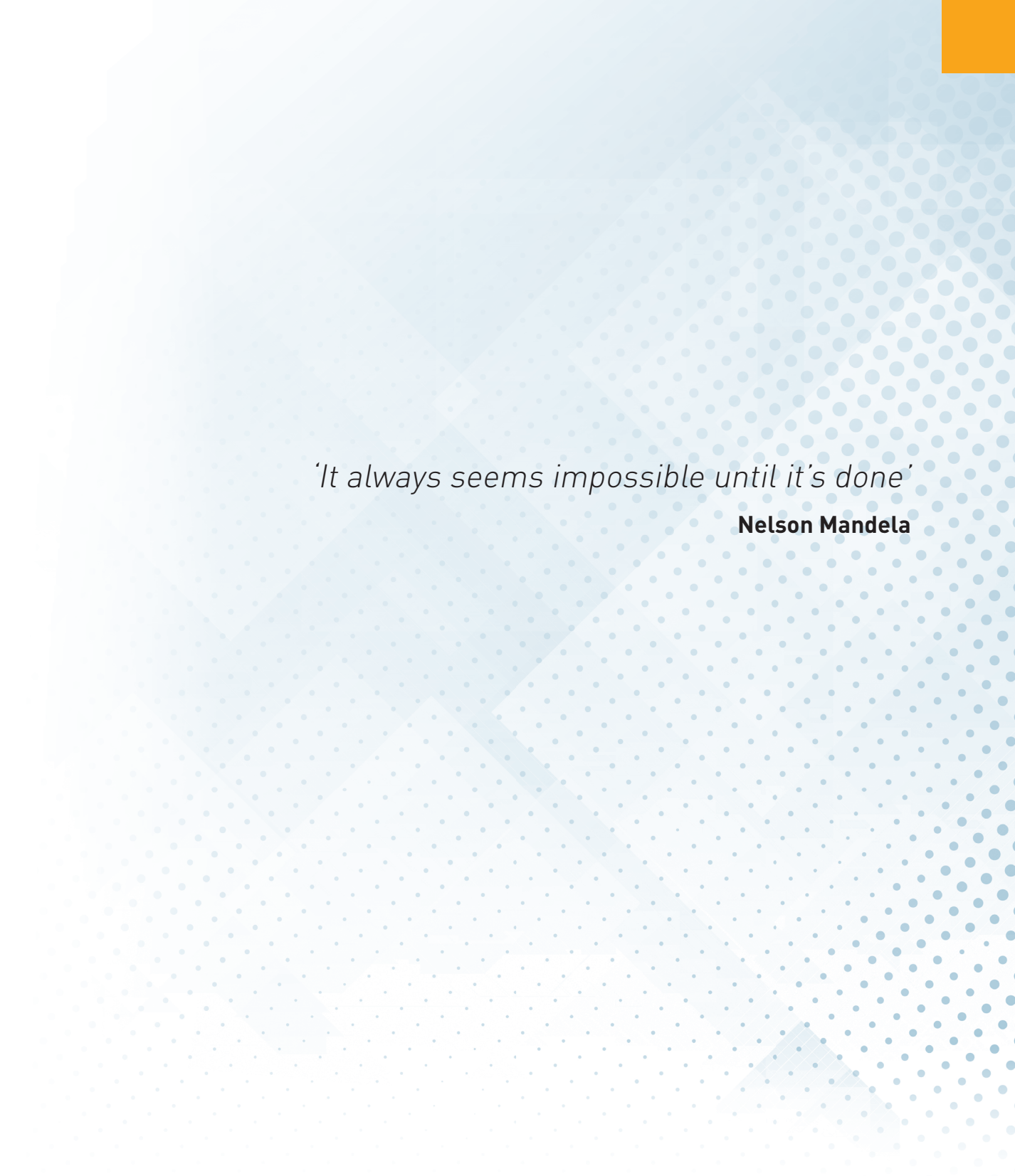
ISBN 978 90 8850 872 1

NUR 895

© 2018 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, *Stbl.* 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, *Stbl.* 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot Uitgeverij SWP (Postbus 12010, 1100 AA Amsterdam-Zuidoost).

'It always seems impossible until it's done'

Nelson Mandela

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	11
Deel 1 Interviews	13
Petra Wermink-Vos	15
Anne van de Beek	23
Anouschka Schutte	31
Erna de Bie	41
Germo Bekendam	49
Niels Aussems	57
Gijs Horvers	67
Monique Post	77
Ronald van Akkeren	89
Marije van Thiel	99
Barbara de Leeuw	109
Suzanne Agterberg-Rouwhorst	119
Deel 2 Achtergronden, tips en conclusies	127
2.1 Werken met autisme: geen vanzelfsprekendheid	129
2.2 Randvoorwaarden voor een succesvol ondernemerschap	133
2.3 Communicatie: van netwerken tot acquisitie plegen	140
2.4 Geïnspireerd geraakt? Dan nu aan de slag!	145

Voorwoord

Er wordt veel gezegd en geschreven over autisme, waarbij vaak weinig nuance wordt aangebracht en er voor één enkele zienswijze wordt gekozen. Dit helpt mensen met autisme niet, en eigenlijk ons allen niet. Onze samenleving staat voor de grote opdracht om waardering te krijgen voor complexiteit, ook als het gaat over sociaal-emotioneel gedrag en hoe mensen de veelheid aan informatie die op hen afkomt, kunnen verwerken. Er is een tendens om voor- en tegenposities te creëren, waarbij ook eens een zekere zendingsdrang waarneembaar kan zijn in een gelimiteerde visie.

In dit inspirerende boek kunt u meerdere verhalen lezen waaruit blijkt hoe noodzakelijk het is om genuanceerd te kijken naar een begrip als autisme. Het begrip autisme binnen een medisch model impliceert het labelen van gedrag in een ziektecontext. Daarin is het operationaliseren van functiebeperking, bijvoorbeeld niet meer naar je werk kunnen ten gevolge van een teveel aan prikkels volstrekt logisch. Complicerend is dat het voor vele mensen met autisme situatie-afhankelijk is of iets als beperking of juist als vaardigheid moet worden gezien. We zullen dus moeten aanvaarden dat er een tamelijk groot grijs gebied is waarin, afhankelijk van omstandigheden, wel of niet sprake is van een medisch te rechtvaardigen diagnose. Een kwetsbaarheid- of handicapmodel stuit op eenzelfde probleem. Het is dan ook van belang om er rekening mee te houden dat we een ontwikkelingsfenomeen beschouwen. De verschillende levensfasen die we als mens doorlopen, kennen ieder hun eigen dynamiek, waarin het spreken over vaardigheden en kwetsbaarheden sterk afhankelijk kan zijn van waar in iemands levensloop gekeken wordt.

Een belangrijke ontwikkeling die moet plaatsvinden, is te leren verdragen – of liever nog: te omarmen – dat kwetsbaarheid in sommige situaties een kracht kan zijn. Dat is overigens niet uniek voor autisme; dit is iets wat eenieder gedurende zijn ontwikkeling moet ervaren, begrijpen en accepteren. Maar juist bij autisme wordt dit fenomeen uitvergroot. Er valt dus

voor ons allen veel te leren van verhalen van mensen met autisme die hiermee in hun ontwikkeling hebben leren omgaan.

Een belangrijk aspect hierin is het ervaren van regie over hoe je omgaat met je sterkten en kwetsbaarheden. Het gaat over autonomie, *ownership*, en het is dan eigenlijk heel terecht dat we bij ondernemers terechtkomen! De treffende, ontroerende verhalen in dit boek, waarin mensen met autisme zich krachtig kwetsbaar opstellen, bevatten de lessen die onze maatschappij zo hard nodig heeft. Een veerkracht wordt zichtbaar, juist ook doordat niet gekozen wordt voor een enkel gezichtspunt. Er wordt door deze ondernemers niet gezegd hoe geweldig hun autisme is en dat dit hen tot fantastische ondernemers maakt. Ook zeggen zij niet dat hun autisme hen in alle situaties steeds weer beperkt.

Deze ondernemers laten zien dat kennis over wie je bent met al je vaardigheden en beperkingen en wat je vervolgens daarmee kan, leidt tot het nemen van regie over je leven. De ene ondernemer met autisme lukt dat misschien beter dan de andere, maar in alle gevallen bevatten de verhalen wijze lessen voor hun medemensen.

Wouter Staal

Prof. dr. Wouter Staal is hoogleraar klinische kinder- en jeugdpsychiatrie bij het Radboud-umc. Hij is als bijzonder hoogleraar autisme spectrum stoornissen verbonden aan de faculteit sociale wetenschappen van het LUMC en het instituut Pedagogische Wetenschappen in Leiden. Ook is Staal plaatsvervangend opleider bij Karakter, de grootste opleidingsorganisatie voor kinder- en jeugdpsychiaters in Nederland.

Inleiding

Eind 2014 zag mijn leven er bepaald niet rooskleurig uit. Een jarenlange, frustrerende zoektocht naar werk resulteerde uiteindelijk in een depressie. Na een tussenjaar waarin ik aan mezelf werkte en de diagnose het syndroom van Asperger kreeg, bleek het voor mij zeer lastig om weer aan het werk te komen. Overigens niet zozeer door mijn autisme, maar vooral door het 'gat' in mijn cv en de economische crisis. En dat terwijl ik na de diagnose nog zo hoopvol was geweest, want die bracht vooral opluchting. Deze wetenschap bracht zelfinzicht waarmee ik een fijn sociaal leven opbouwde. Alleen die baan bleef achterwege.

Tijdens het dieptepunt van mijn depressie werd ik door verschillende instanties van het kastje naar de muur gestuurd. Ik kreeg vooral te horen wat ik door mijn autisme níét zou kunnen, zonder dat er alternatieven werden geboden. Toen een kennis mij tipte over een ondernemerstraining, besloot ik die te gaan volgen en zo zelf het heft in handen te nemen. Deze training was de beste therapie die ik mij kon wensen; die was zo intensief dat er geen tijd meer was om te piekeren. Bovendien trof ik een leuke en lieve groep deelnemers die mij en mijn autisme volledig accepteerden. De training gaf positieve energie en zelfvertrouwen. En een nieuw perspectief op werk.

In de training miste ik overigens wel tips voor als je met autisme wilt ondernemen. Daarom ging ik er zelf naar op zoek. Ook vroeg ik mij af of je met autisme wel geschikt was om te ondernemen, want ondernemer ben je in principe vierentwintig uur per dag, zeven dagen per week. Hoe doe je dat als je door je autisme op je belastbaarheid moet letten?

Op Autminds, een jaarlijks congres voor en door mensen met autisme, volgde ik de workshop 'Autisme en zelfstandig ondernemerschap'. Deze werd gegeven door Petra Wermink-Vos, zelf iemand met autisme en zelfstandig business- en natuurcoach. Tot mijn verbazing zat

de workshop bomvol mensen met autisme die serieuze plannen hadden voor een zelfstandig ondernemerschap. Het was een inspirerende ervaring.

Deze workshop vormde de aanleiding voor dit boek. Ik sprak met Petra af om van haar meer te horen over hoe je autisme en ondernemerschap kunt combineren. Omdat ik het zonde vond om haar tips voor mezelf te houden, besloot ik om ze in een boek te bundelen. Petra werd hiervoor de eerste geïnterviewde.

Na dit interview koos ik bewust voor een boek met portretten van ondernemers met autisme, geraakt door Petra's *why?* oftewel de intrinsieke motivatie om te gaan ondernemen. Na een oproep op sociale media kreeg ik veel aanmeldingen van ondernemers met autisme.

Het was een voorrecht om de verhalen van deze ondernemers te schetsen. Voor een deel van de geïnterviewden is medewerking aan dit boek een spannende en moedige stap, omdat zij hiermee voor het eerst met hun autisme naar buiten treden. Ruim twee jaar reisde ik Nederland door en sprak in totaal twaalf ondernemers op hun werkplek, in een café of bij hen thuis.

Zelf vond ik al na de eerste interviews een reguliere baan als contentspecialist bij Swink. Dit is een commercieel internetbureau dat de kwaliteiten van mensen met autisme inzet voor haar diensten. Deze baan is gezien het aantal werkuren niet te combineren met een zelfstandig ondernemerschap. Hoewel een van de geïnterviewden het maken van dit boek met een onderneming hebben vergeleek. En dat klopt ook wel: ik moest netwerken om geïnterviewden te werven (acquisitie plegen), interviews afnemen en uitwerken (opdracht uitvoeren) en via sociale media hield ik volgers op de hoogte van de voortgang van het boek (pr voeren).

Dit boek heeft als doel om professionals en mensen met autisme te inspireren en een nieuw perspectief op werk te bieden. Niet alle mensen met autisme kunnen werken en niet alle ondernemers met autisme, blijkt ook in dit boek, kunnen (al) volledig van hun ondernemerschap leven. En dat geeft niet. Belangrijk is een ondernemende levenshouding. Als je zelf het heft in handen neemt, blijkt er soms meer mogelijk dan van tevoren gedacht.

Marijn Bon

Deel 1 Interviews

*“Ik wil anderen laten schitteren.
Hen laten inzien wat ze kunnen,
hoe waardevol ze zijn.”*

Petra Wermink-Vos (1964)

- Trainer en coach voor zelfstandig ondernemende professionals (Solid Ground Training)
- Jobcoach en levenscoach bij autisme, ADHD en ADD
- Businesscoach bij Toffe Ondernemers Nederland
- Natuurcoach (Wevo Outdoor)

Ondernemer sinds: 2010

In haar werk stelt ze anderen centraal. Voor dit vraaggesprek staat Petra zelf in het middelpunt. En dat is omschakelen voor haar. 'Ik ben niet zo van mijn verhaal, houd er niet van om op de voorgrond te treden. Van: kijk mij.' Het restaurant van hotel De Zon in haar woonplaats Oosterwolde is het decor voor dit interview. Een rustige en vertrouwde plek waar ze voor haar werk regelmatig gesprekken voert.

Je hebt niet één, maar zelfs meerdere ondernemingen.

"Ik ben ontzettend divers in wat ik doe. Als job- en levenscoach geef ik mensen met autisme, ADHD en ADD een levensbrede begeleiding. Van kinderen tot jongvolwassenen en ouder. Ook help ik met name coaches en therapeuten met simpel succesvol ondernemen. Zo kunnen ze met minder energie meer verdienen en hebben ze meer impact op hun klanten of cliënten. Daarnaast heb ik met mijn man een onderneming waarbij we mensen laten 'natuurbelevén'. Dat doen we met speciale doelgroepen, zoals kinderen met autisme of volwassenen met een burn-out of een depressie. Maar ook met mensen die het gewoon leuk vinden om iets in de natuur te doen.

Mijn man en ik zijn verder bezig om in Centraal-Zweden een plek te creëren waar mensen midden in de natuur kunnen verblijven op een heel basale en natuurlijke manier, maar toch voorzien van alle gemakken. Het wordt volledig zelfvoorzienend. Daarmee willen we laten zien dat je met een kleine ecologische voetafdruk ook goed en comfortabel kunt leven.

Er zullen mensen komen voor vakantie, maar ook voor bijvoorbeeld teambuilding en voor *business retreats*. We gaan verschillende outdoor- en survival-activiteiten organiseren met veel aandacht voor natuur en natuurbeleving.”

Wat is ‘iets’ in de natuur doen?

“Soms een wandeling, een andere keer sporen of paddenstoelen zoeken of onderhoud plegen aan natuurgebieden. Mijn man en ik zijn allebei opgeleid tot natuurgids. Hij is het ‘alfamannetje’ en ik zorg voor de consistentie in de groep. Ik ben van de gesprekjes en hij is van de richting. We hebben een rolverdeling die voor ons heel natuurlijk voelt.”

Hoe verdeel jij je tijd en energie over deze ondernemingen?

“In theorie probeer ik de maandag, dinsdag en woensdag te reserveren voor afspraken met mijn autismecliënten. Verder houd ik donderdag en vrijdag zo veel mogelijk vrij voor thuiswerk, ontwikkelen van trainingen, administratieve zaken en mailafhandeling. Voor mijn werk als natuurcoach ga ik gemiddeld een of twee keer per maand de natuur in.

In de praktijk lopen zaken meer door elkaar, omdat problemen van cliënten zich nou eenmaal niet op de eerste helft van de week concentreren en er soms een natuuractiviteit midden in de week is. Ik ben best een chaoot en zou meer en beter moeten plannen, maar dat past niet zo goed bij me. Ik vind dat rommelige ook prettig, dat je niet weet hoe de week gaat lopen. Gesprekken met cliënten plan ik wel bewust in, die vinden altijd doorgang.”

Waarom ben je coach geworden?

“Omdat mijn jongste kind een vorm van autisme heeft. Ik heb mij na haar diagnose verdiept en gespecialiseerd in autismebegeleiding. Mensen ondersteunen, is een wens die stamt uit mijn middelbareschooltijd. Ik wist dat ik dat kon.”

Hoe wist je dat?

“Al op de lagere school was ik bemiddelaar tussen kinderen onderling en tussen de kinderen en de juf. Problemen werden mij altijd verteld. Ik kan goed luisteren, mijn emoties aan de kant zetten en makkelijk afstand nemen van de problematiek. Erboven zweven zonder partij te kiezen. Ik ben een neutrale toeschouwer die objectief ziet wat er nou eigenlijk

gebeurt. Ik dacht daarom altijd dat ik psychologie zou gaan studeren, want dan zou ik een praktijk hebben om anderen te ondersteunen.”

Waarom viel je keuze dan op de opleiding tot laborant?

“Ik kom uit een arbeidersgezin en we hadden geen studerenden om ons heen. Mijn ouders en ik kregen niet helder hoelang je ermee bezig was, met specialisaties en dergelijke, en welk werk je er uiteindelijk mee kon doen. Op aanraden van vooral mijn moeder ben ik naar het Hoger Laboratorium Onderwijs gegaan. En heb later in een ziekenhuis de opleiding tot Laborant Klinische Neurofysiologie gevolgd. Werken in een laboratorium paste goed bij me. Concreet met een duidelijk begin en een eind, en daardoor overzichtelijk. Ik was er goed in en ik had dat werk tot mijn 70e kunnen doen.”

Waarom heb je dan de stap gezet om te gaan ondernemen?

“Mijn man had met zijn broers een eigen bedrijf. Dat was voor mij de eerste kennismaking met ondernemen. Met die onderneming ging het niet zo goed. Toen bekeek ik de stukken, de administratie, naar hoe het bedrijf in elkaar zat. Wilde het naadje van de kous weten. [Lacht] Autistisch als ik ben. Ik stelde een hoop vragen waar geen antwoord op kwam.

Ik vond het gek dat je als ondernemer niet over bepaalde zaken nadenkt. Dat je bijvoorbeeld niet regelmatig - ten minste maandelijks - naar de financiële ontwikkelingen van je bedrijf kijkt, maar pas als de accountant met de jaarrekening komt. Hoe kun je dan bijsturen? Of dat je geen helder doel voor ogen hebt. Bijvoorbeeld wat je volgend jaar of over drie jaar bereikt wilt hebben. Dat is toch de leidraad voor je besluiten als ondernemer. Evenals een heldere keuze in je missie, visie, doelgroep, niche.

Toen was mijn belangstelling voor het ondernemerschap gewekt. Ik dacht: ‘Dat kan ik beter.’ Nou, dat was ook zo.”

Wat was voor jou de aanleiding om te gaan ondernemen?

“Ik zat op een gegeven moment ziek thuis met een burn-out toen ik als unithoofd in een ziekenhuis werkte. Ik gaf leiding aan een team en had thuis een zorgbehoevend kind; mijn dochter met autisme. Die combinatie werd mij te veel.”